

Lag strektegninger for å forstå mer av helleristninger

Undervisningsopplegg til artikkelen «Hva betyr helleristningene?» i Nysgjerrigper nr. 3-2017

AV TUVA BJØRKVOLD, FORFATTER, RESSURSLÆRER FOR NYSGJERRIGPER OG STIPENDIAT I NORSK VED HØGSKOLEN I OSLO OG AKERSHUS

Å forske på helleristninger betyr å undersøke strektegninger som er laget for mange tusen år siden, gjette seg fram til hva de forestiller, og hvorfor de ble laget. Hvem var disse steinaldermenneskene? Forskerne og alle andre som har sett helleristningene, har undret seg over dette. Den undringen kan elevene også få kjenne på.

Oppgave før elevene får Nysgjerrigperbladet:

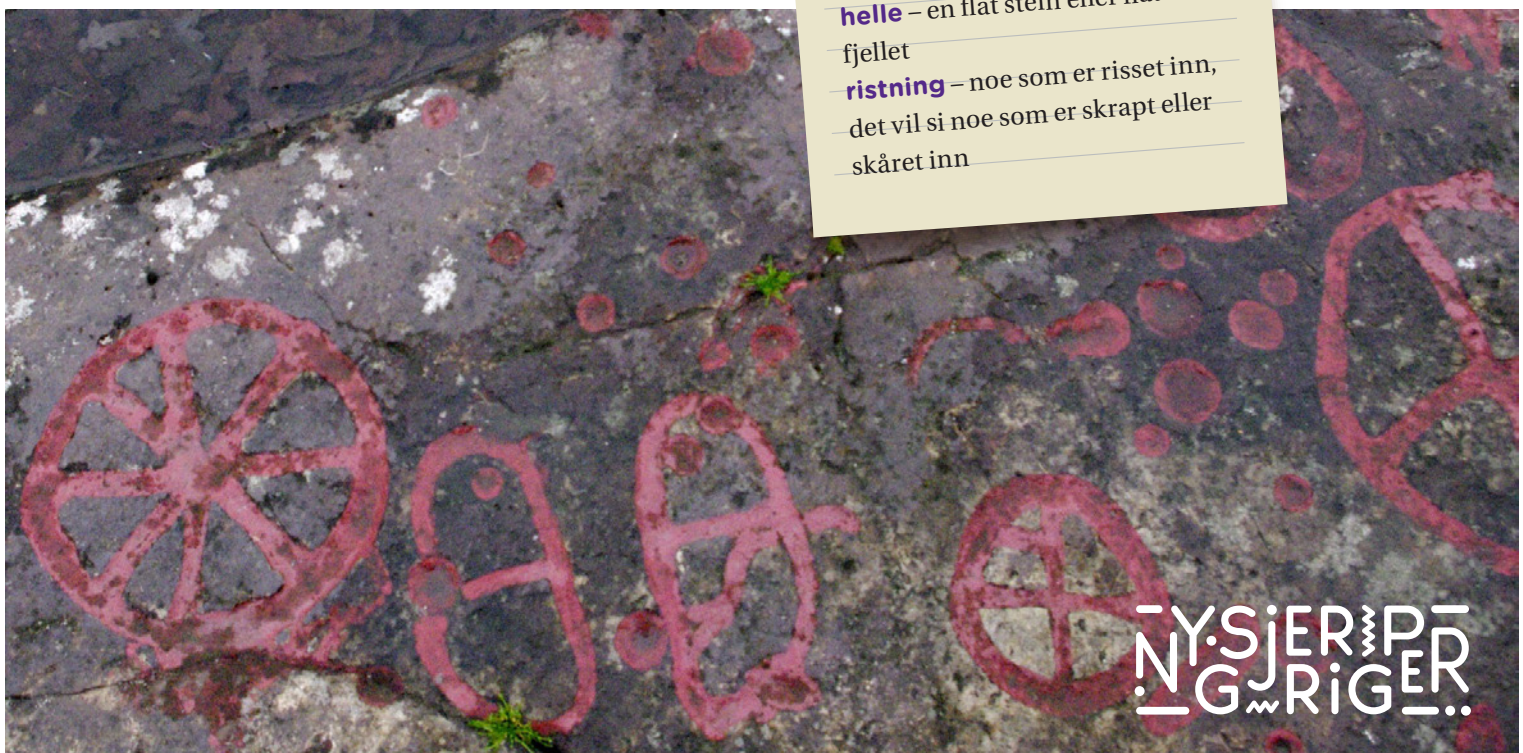
Det første elevene skal gjøre, er å lage strektegninger av noen av motivene vi finner på helleristningene i artikkelen: et menneske som jakter på reinsdyr, to par føtter og et bjørnehi med bjørnespor rundt. Hvordan tegner man dette med enkle streker? Kanskje trenger elevene tips om at de skal gjøre det så enkelt som mulig, nesten som en vitsetegning. Hvor lite trenger du å tegne for å vise et menneske som jakter med pil og bue? Poenget med tegningen er at andre som ser den, med en gang skal skjønne hva det er, ikke at den skal se flott ut.

Oppgave etter strektegning, mens elevene ser i Nysgjerrigper-bladet:

Det andre elevene skal gjøre, er å sammenlikne egne strektegninger med helleristningene. Hvordan har steinaldermennesker løst utfordringen elevene nettopp fikk? Deretter skal elevene selv prøve å tolke helleristninger som ikke er forklart i teksten, de røde sirklene på bildet. De skal få kjenne på usikkerheten i å prøve å skjønne flere tusen år gamle tegninger, og trolig komme opp med flere mulige løsninger. Her vil det ikke være ett riktig svar.

Ordforklaring:

- helleristning** – tegninger fra steinalderen som er hogget eller skåret inn i stein
- helle** – en flat stein eller flat del av fjellet
- ristning** – noe som er risset inn, det vil si noe som er skrapet eller skåret inn

Le
se
KROKEN

Av Tuva Bjørkvold

Oppgaver til «Hva betyr helleristningene?»

1. Lag strektegninger

Lag strektegninger av følgende:

- Et menneske med pil og bue som jakter på reinsdyr
- To par føtter
- Et bjørnehi med bjørnespor rundt

2. Sammenlikn strektegningene med helleristningene

Jobb sammen to og to.

- Sammenlikn tegningene dere har laget, med helleristningene dere finner i artikkelen «Hva betyr helleristningene?».
- Hva synes dere de runde helleristningene som er malt røde, ser ut som?
- Hva ville dere risset inn i stein? Hvorfor det?

3. Detektivlesing

- Hva betyr ordet «helleristning», «helle + ristning»?
- Hvorfor er ikke forskerne sikre på hva helleristningene forestiller?
- Hvordan tror vi steinalderbarn lærte om jakt? Hvordan lærer barn i dag om jakt?

Hva betyr HELLERISTNINGENE?

Helleristninger kan hjelpe oss til å forstå hvordan menneskene tenkte for flere tusen år siden.

TEKST: MARIANNE NORDHAUG/FORENING.NO

... og Norge har vi funnet
inger av fotspor. De er
sone nok til at et menneske
i dem. Og faktisk kan noen ha
nettopp det – for 2500 år siden!

Innrisset i berget
Kanskje var det en vålding. Se for deg
at det sto en ung gutt eller jente der
på steinflaten. Et annet menneske,
kanskje en fjerntliggende bernt, risset
inn sporet av fotskålene hennes i berget.
Kanskje ble fotavtrykket trykket ned i
steinen for å markere et punkt.

Her ser du fire helleristninger
for et dødt bjørnebein. Kanskje
fotspor eller spore som ble trykket
inn i steinen år siden? Det er
nå vanskelig å si, og det er
malt rødt i mønstret til.
FOTO: WIKIMEDIA

gikk fra å være barn til å bli voksen.
Sånn kan det ha vært, men forskerne
vet ikke sikkert.

Her er mitt område!
Noen forskere mener at helleristninger
kunne være et slags skilt med beskjed
til andre i området. For eksempel var
det viktig for folk å vite grensene rundt
området de eide og hadde dyrene sine
på. De kan ha vist dette ved å lage helleristninger
der. Mange helleristninger
finnes vi nemlig i det som var viktige
beiteområder for dyr.

11 000 år gamle
De eldste helleristningene i Norge
er 11 000 år gamle. Det forteller Jan

Magne Gjerde. Det er mange bilder av
dyr i de eldste helleristningene. Jan
Magne jobber på Universitetet i Tromsø
og forsker mest på helleristninger nord
i Norge og i Russland.

Han undersøker helleristninger som er
laget av folk som levde for mellom 4000
og 7000 år siden – i steinalderen. Store
dyr var viktige for folk i steinalderen.
Derfor lagde de flere helleristninger av
elt, hjort og rein. Noen ganger lagde
de helleristninger av jakten på disse
dyra, forteller Jan Magne Gjerde. Men
hvorfor? For å skjone litt mer må
vi tenke oss hvordan det var å leve i
steinalderen.

Som en skolebarn!
Hvis du skal skaffe mat for 7000 år
siden, måtte du jakte eller fiske. Dette
var så viktig at det måtte regnes. Jan
Magne tror at helleristninger som viser
dyr var litt som skolebøker. Bildene
kunne lære barn og ungdom hvordan
jakten foregikk.

– De måtte forberede seg, sier Jan
Magne. For det var ikke bare viktig å
skaffe mat. Det kunne også være veldig
fartig.

– I Russland fins det helleristninger
av hvalfangst. Tenk hvor fartig det er å
fange en hval med harpun fra en skinn-
ball! Du måtte være flink, og det var de
flinkeste som fikk være med på hvaljaktt

Ikke bare til jakt-trening
Men steinalderfolk hadde faktisk tid til
mer enn bare å jekte og fiske. Noen
fantes i naturen. Andre helleristninger
kan nesten kalles skrytbilder –
tegninger av store dyr som elt, rein,
bjørn og hjort, forteller forskeren.

Kanskje denne helleristningen
er et bilde med betydning
for et menneske. Det ligner
den magiske beveren. Den
kommer ut av buet til. Skriver
vi nå, og det er kanskje det
denne helleristningen viser.

Truger er laget av
oppfinnelse! Denne
helleristningen kan
være så mye som 7000
år gammel. Antagelig
var truger viktig for å
komme seg rundt og
på jakt. Helleristningen
er av Jan Aln.

NYSJERRIGPER
GWRIGER